

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

Suomen Erikoislääkäriyhdistys pitää lähtökohtaisesti perusteltuna oma-aloitteista tiedonluovutusoikeutta, kun kyse on henkeen tai terveyteen kohdistuvan väkivallan uhasta.

Viranomaisten oikea-aikainen puuttuminen riskitilanteisiin on kaikkien osapuolten etu. Vakavaa tekoa suunnittelevalle henkilölle se voisi ja sen tulisi mahdollistaa avunsaanti ja muutos tulevaisuuden näkymiin.

Tiedonluovutusoikeuden käyttö edellyttää vahvaa ammatillista osaamista, koulutusta riskiä indikoivista tekijöistä ja matalan kynnyksen mahdollisuutta konsultoida poliisia. Toistaiseksi ilmoitusoikeuteen liittyvä koulutus on jäänyt puutteelliseksi.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Oikeuden ja velvollisuuden rajanveto on koko lakiesityksen kriittisin kohta. Saavutettavaa hyötyä ja ilmoittamisvelvollisuuden aiheuttamia haittoja on punnittava vakavasti.

Rajaus vakaviin rikoksiin ja välttämättömiin tietoihin on keskeinen sekä potilaiden oikeusturvan että luottamuksellisuuden säilymisen kannalta. Uhkaavan rikoksen enimmäisrangaistuksen kahden vuoden alaraja on liian matala.

Terveydenhuollon ammattihenkilöillä ei ole osaamista arvioida rikoksien vakavuusastetta. Ennakointi on vaikeaa ja väkivaltarikoksen riskin merkittävyys saattaa tulla ilmeiseksi vasta pidemmän seurannan kuluessa. Kuvittelun ja todellisen uhkan erottaminen toisistaan ei ole helppoa.

Jos ilmoitusvelvollisuus kirjattaisiin lakiin, tulisi käyttää mahdollisimman yksiselitteistä muotoilua, kuten "toisen henkeen kohdistuva uhka". Mikäli ilmoitusvelvollisuuden rajaksi tulisi vähintään kahden vuoden enimmäisrangaistus, jouduttaisiin tilanteeseen, jossa kärjistäen voi sanoa minkä tahansa väkivallalla uhkailun johtavan ilmoitukseen poliisille. Tämä ei ole lakimuutoksen tavoitteen mukaista.

Suomen Erikoislääkäriyhdistys näkee hyvin olennaisena sen, mitä tapahtuu ilmoituksen kohteeksi joutuneelle, terveydenhuollosta apua hakeneelle potilaalle. Esimerkiksi väkivaltaisten pakkoajatusten vaivaama potilas ei näistä kerrottuaan ehkä enää uskalla asioida terveydenhuollossa, vaan käpertyy itseensä ja menettää arjen toimintakyvyn. Jos kestävämpään ahdinkoon ajautunut potilas päätyy tekemään itsemurhan, järjestelmä on epäonnistunut pahoin.

Säännös ilmoitusvelvollisuudesta edellyttäisi terveydenhuollon ammattilaisten kouluttamista sekä vaivatonta ja hyvin resursoitua poliisin konsultaatiolinjaa, jossa esiin nousevista kysymyksistä tulee voida keskustella sekä yksittäistapauksina että yleisellä tasolla.

Miten ilmoitusvelvollisuuden toteutumista valvottaisiin? Ilmoitusvelvollisuuden väärinarviointia ei tule sanktioida. Miten varmistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva?

Säännösten vaikutuksia tulisi seurata ajatellen palveluihin hakeutumista ja luottamusta terveydenhuoltoon.

Vakavien väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy on tärkeä tavoite. Kuitenkin lain nykyinen muotoilu antaa jo valtuudet toimia, kun huoli herää, mutta jättää harkinnan varaa ammattilaiselle luottamuksellisessa potilas-lääkärisuhteessa.

Suomen Erikoislääkäriyhdistys ei kannata ilmoitusvelvollisuuden säätämistä siten, että uhkaavan teon enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tämä lakiesityksen kohta vaatii muutoksen. Parempi vaihtoehto olisi perehdyttää ammattilaiset hyvin nyky-lainsäädäntöön eikä muuttaa lainsäädäntöä ja kouluttaa siihen.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

Tiedonluovutus poliisin pyynnöstä on perusteltua vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien uhkien ennaltaehkäisyssä. Se parantaa viranomaisten tilannekuvaa ja tukee oikea-aikaista puuttumista väkivallan uhkaan.

Riittävän korkea virka-asema vähentää riskiä tietojen liian laajasta tai kevyin perustein tapahtuvasta luovuttamisesta ja varmistaa, että luovutetaan vain välttämättömät tiedot uhkan arvioimiseksi tai estämiseksi

Tietopyyntöihin tulee luoda selkeät yhtenäiset käytännöt. Koulutuksen viranomaisyhteistyöhön ja tietosuojaan tulee olla ajantasaista. Poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus voi oikein toteutettuna vahvistaa turvallisuutta ja viranomaisyhteistyötä

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

Kannatamme sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan oikeutta tehdä ilmoitus poliisille työntekijään kohdistuneesta rikosepäilystä työntekijän pyynnöstä. Tämä vahvistaisi työntekijöiden oikeusturvaa ja työturvallisuutta.

Työntekijöille tarvitaan selkeät toimintamallit näihin tilanteisiin. Organisaatioilla tulee olla riittävät valmiudet tukea työntekijöitä ennen ja jälkeen ilmoituksen tekemisen.

Muut kommentit.

Muistutamme, ettei tiedonvaihdon lisääminen yksin riitä ehkäisemään väkivaltaa. Tarvitaan myös riittävät resurssit ennaltaehkäiseviin palveluihin, matalan kynnyksen tukeen sekä moniammatilliseen yhteistyöhön.

Juntumaa Auli
Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry